

26.52x32.76	1/4	עמוד 14	מקור ראשון - שבת	18/08/2023	87242749-3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

הודו
גיליון מיוחד

▲ אחת המסורות המכוננות של קהילת "בני ישראל" מהודו מתייחסת לימי גזירות אני-טיוכוס, לפני כ-2,200 שנה. לפי אותה מסורת, יהודים שגלו מארץ ישראל למצרים בשל הגזירות, יצאו בספינה להודו. סערה עזה הטביעה את הספינה על נוסעיה, זמן קצר לפני שהגיעו אל יעד. ילד הינדי מקומי, שגילה מאות גופות שנשחפו אל החוף, הועיק את הוריו. כוהני הדת המקומיים נערכו לש-רוף את הגופות, כמנהג המקום, אך להפתעתם כמה מהניצולים התעוררו מעלפונם. לבקשת הניצולים, המתים נקברו ולא נשרפו, באתר הקיים עד היום דרומית למומבאי. קהילת הניצולים התפצלה לש-ניים. האחת קיבלה על עצמה את הדת ההינדית ונטמעה בקרב ההודים; השנייה - שמנתה ארבעה עשר איש בסך הכל - הייתה הגרעין שממנו צמחה קהילת "בני ישראל", מהקהילות העתיקות של יהדות הודו.

כשמדברים על יהדות הודו נוטים לחשוב עליה כמקשה אחת, אך היא נחלקת לקהילות שכל אחת מהן עומדת בפני עצמה, עם מנהגים ונוסחאות משלה. קהילת בני ישראל היא הגדולה שבהן, ואחת הוותיקות. מלבדה ישנם יהודי קוצ'ין, קהילת הבג-דדים, בני מנשה, בני אפרים, בני ציון ועוד קהילות ספרדיות ואשכנזיות קטנות. כ-3,000 יהודים המ-שתייכים ל"בני ישראל" חיים כיום באזור מומבאי, וקרוב ל-100 אלף מתגוררים בישראל.

"מה הקר שלך"

אליעז ראובן דנדקר (40) הוא אחד הפעילים המובילים כיום בישראל לשימור מורשת "בני ישראל". הוא נולד באור-עקיבא, דור רביעי למייסדי העיר וצאצא של שמואל יחזקאל דיווקר, נשיא הקהילה במאה ה-18 ומהאישים הבולטים בה. עד כה חיבר המישה ספרים על ההיסטוריה, התרבות והמור-רשת של בני ישראל, והוא מרצה בארץ ובעולם על הקהילה. בארכיונו הפרטי מצויים אלפי מסמכים, מכתבים ותצלומים הקשורים לקהילה, והוא משמש כתובת לתחקירים ובידורים בדבר מסורתיה ומנה-גיה. במסגרת תפקידו כסמנכ"ל ארגון "מסע'לה", העוסק ב"מסע בין דורי של קהילות יהודי הודו ביי-שראל ובעולם", הוא מוביל, יחד עם המנכ"ל גולן צ'ריקר, את השיח החברתי של יוצאי הודו בישראל, ועוסק בחיבור בין הארגונים השונים של הקהילה ובמתן עזרה וסיוע לעלייה היהודית מהודו כיום. דנדקר מתגורר בבנימינה עם רעייתו עינת.

ההחלטה להתמסר לנושא נבטה אצלו עם הש-נים. "בתור נער לא למדתי על הקהילה שלי", הוא מספר. "אני זוכר שנתקלתי בספריית התיכון בספר על שמואל יחזקאל דיווקר, שאני מצאצאיו, ופתאום הבנתי כמה לא ידעתי. הוא היה הנשיא הראשון של קהילת בני הודו במאה ה-18, קצין בכיר בגדודים הבריטיים בהודו, ואגדות רבות נרקמו סביבו. בשיח החברתי לא דיברו על העלייה שלנו, על הנראות שלנו. תמיד דיברו על אשכנזים, ספרדים, יוצאי ארצות האסלאם. אנחנו מעולם לא היינו שייכים למשהו מהגדרות הללו.

"כל השנים שמעתי את הסיפורים המשפחתיים, כולל סיפורים על 'קללה משפחתית' שרבעה עלינו. לפי הסיפור, שמואל יחזקאל דיווקר נלחם בשורות הבריטים נגד הסולטאן של ממלכת מייסור בהודו, ואימו של הסולטן קיללה את המשפחה שלנו שבעה דורות קדימה. אני הדור השמיני. אבא שלי הוא היחיד שהקים משפחה מבין ששת אחיו ואחיותיו.

אחינו בני ישראל

אליעז ראובן דנדקר עוסק בתיעוד תולדותיה ושימור מנהגיה של קהילת "בני ישראל", הוותיקה שבקהילות יהודי הודו. הוא מספר על האפליה שחוו העולים מהודו עם בואם ארצה, וגאה בדור הצעיר שחוזר

אל שורשיו הנשכחים

/ פנינה גפן /

צילום: אביטל הירש

27.14x32.08	2/4	עמוד 15	שבת - מקור ראשון	18/08/2023	87242750-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

התצלומים בכתבה באדיבות ארכיון אליעד דנדקר

שמואל יחזקאל דיוקור, נשיא הקהילה במאה ה'18, רכוב על סוס עם אחיו. ציור מאת טינה סלואן במנוקר

שיעור ההתבוללות בקרב "בני ישראל" היה אפסי. לצד זאת, בני הקהילה הגיעו לעמדות שלטוניות בכירות והשתלבו בחיי המדע, האמנות והרפואה בהודו. רבים מהם טיפסו לעמדות מפתח בכירות בצבא הבריטי-הודי

של יהודי עדן. הם מצאו מצבות שלא ידעו לזהות את שפתן, וביקשו ממני לזהות את הכתב. גילינו שזה כתוב בעברית ובמראטהית, שפת בני הקהילה שהגיעו מהודו לעדן. בתמונות של אחרוני היהודים שעזבו את עדן לאחר מלחמת ששת הימים, רואים גם נשים עם סארי הודי."

העדות הכתובה הראשונה להופעתו של בן קהילת "בני ישראל" בארץ היא משנת 1855. באמצע המאה ה'19 הקהילה הייתה בשיאה, ומנתה כ-8,000 איש. רבים מהם פקדו את הארץ לביקור רים והשאירו יומני מסע ותצלומים. מדבריהם עולה כי בקהילה החלו לדבר אז על עלייה ארצה. בשנת 1897 כתב הרצל מכתב לבני הקהילה ובו הזמין אותם להשתתף בקונגרס הציוני העולמי. הם סירבו בטענה שהם מחכים למשיח, אבל הודיעו שיתמכו כלכלית בתנועה הציונית.

אחרי מלחמת העולם הראשונה החלה התנערות הציונית לפעול גם בהודו. התקיים בה קונגרס ציוני-יהודי, שהוביל להתעוררות תרבותית ורוחנית. "חברי הקהילה, בהם גם בני משפחתי, נלחמו בצבא הבריטי ואף צעדו עם אלנבי בירושלים", מספר דנדקר. "בזמן שהות הממושכת שלהם בארץ הם נחשפו ליישוב היהודי המתחדש והעתיק. בסיום המלחמה הם חזרו להודו וסיפרו את נפלאות ארץ ישראל, מה ששכנע את המבוגרים לשקול עלייה לארץ."

סיים. לצד זאת, בני הקהילה הגיעו לעמדות שלטוניות בכירות והשתלבו בחיי המדע, האמנות והרפואה בהודו. רבים מהם טיפסו לעמדות מפתח בכירות בצבא הבריטי-הודי. עם הקמת התעשייה הבוליוודית במומבאי, השתלבו בה אנשי קולנוע מקהילת בני ישראל.

כמדינה רבת דתות, הודו התאפיינה מאז ומעולם בחופש דת ובפלורליזם, שגם היהודים נהנו ממנו. שיטת הקאסטות המפורסמת קיבעה את "בני ישראל" כקאסטה בפני עצמה. הם זכו לכינוי ייחודי די משל עצמם, "שנוואר טליס", שמשמעו "עוצרי שמן שומרי שבת", זאת בעקבות עיסוקם בהפקת שמן. בין היהודים לבני הדתות האחרות נשמרו יחסים טובים ומכבדים. "יש עדויות על תהליך כות הינדיות שהיו מקפידות על השקט כשעברו ליד בית כנסת יהודי בזמן תפילה", מספר דנדקר. "המוסלמים שמרו על בתי העלמין היהודיים. עד היום, מי שכותב בעברית על המצבות הוא אדם מוסלמי."

לפי אחת המסורות של הקהילה, אחיו של הרמב"ם, רבי דוד, הגיע להודו, הכיר את בני הקהילה ולימד אותם דינים והלכות. "הוא ראה שהנשים מקפידות על כשרות והילדים נימולים מינקות, וראה אותם מתבודדים ביום כיפור, שנקרא אצלם 'חג הדלתות הנעולות'. כולם הסתגרו בבית ולא קיימו מגע עם הגויים סביבם, שלמדו להכיר בזה ולהעריך את החג."

דנדקר יצא למסעות מחקר בהודו וגמע אלפי קילומטרים במטרה לאסוף כל פרט מידע הקשור לקהילה. כמו בתפוצות יהודיות אחרות, המצבות בבתי הקברות של הקהילה משמשות מקור היסטורי רב ערך. "באחד המסעות אני קולט כיתובים על המצבות באזור מומבאי שהיו דומים לכתב עברי-אשכנזי, משחו שלא היה טיפוסי למקום. המצבות האלה מלמדות על תנועה של יהודים אשכנזים שהגיעו להודו כשנמלטו ממלחמות. עדות הפוכה יש לנו מתימן; לפני כמה שנים פנו אלי מארגון

הרבה אירועים שויכו לקללה הזו."

בגיל עשר גילה במקרה כי שם המשפחה המקורי הוא דנדקר, שכאן בארץ עוברת ל"ראובן". הוא החל להזהרות ולחתום בשם המשפחה המקורי, ובבגרותו שינה את השם באופן רשמי. "במשרד הפנים אמרו לי 'זה לא שם עברי, למה לך להחליף', אבל היה לי ברור שאני עושה את זה. עשר שנים לאחר מכן גם ההורים שלי החליטו לעשות את זה. זה קרה במשפחות נוספות. אנשים ביקשו להחזיר לעצמם את שמם מתוך רצון להתחבר לשורשים שלהם."

שמות המשפחה של הקהילה מתאפיינים בסיומת "קר", כאשר התחיליות שלהן מעידות על מקום המוצא או על התפקיד המקצועי; כך למשל, דודקר הם מוכרי החלב, קילקר הם שליטי המבצר, ועוד. "בקרב הדור הראשון והשני של העולים היה רצון להתערות ולהיטמע, והרבה עברת את שם משפחתם. מי רוצה להסתובב עם שם כמו אינדרפורקר? קל יותר לעברת וזהו. פעם פגשתי באיזה פסטיבל מישהי שניחשתי שהיא בת הקהילה. שאלתי אותה מה ה'קר' שלה, והיא לא ידעה להגיד. פתאום השא לה הפשוטה הזו, 'מה הקר שלך', מעלה מחשבות על שורשים ויוצרת התעוררות. הדור הצעיר של הקהילה חוזר לשאלות של זהות, מאיפה בא ומהם שורשיו."

המוסלמים כיבדו

קהילת "בני ישראל" שמרה במשך דורות על ייחודה ומנהגיה, ואחוזי ההתבוללות בה היו אפי

26.3x33.18	3/4	16	עמוד	שבת - מקור ראשון	18/08/2023	87242751-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790						

הודו
גיליון מיוחד

בית הכנסת "שער הרחמים" במומבאי, שנבנה בשנת 1796.
למטה: אברהם ראובן קמרלקר, מעשירי הקהילה, עם משפחתו בהר הבית בשנת 1902

צילום: ננתן לין לישר

צילום: שירן יוסף דיווקר

דנדקר: "העולים מהודו לא היו אשכנזים, ספרדים או תימנים. עלו שאלות כמו מי אתם בדיוק, מה היה לכם לחפש בהודו. אם שם הם היו בעלי תפקידים בכירים ודוברי ארבע שפות לפחות, כאן בארץ הם עברו לסלילת כבישים"

ארצה שוב.
סיפור עלייתם של בני הקהילה הוא בעל ממד טרגי. לצד קשיי הקליטה שחוו, בדומה לעולים ממדינות נוספות, התמודדה קהילת בני ישראל עם פקפוק במוצאה. "הרבנות הראשית שלחה להודו חוקרים לבדוק את מקורותיה של הקהילה דרך עדויות ומסמכים. הם חזרו עם קביעה שאין שום ספק ביהדותם. במסגרת התחקיר הם מצאו שיש בקהילה כתובות אבל לא גיטין, וחששו לממזרים. הסיבה לכך הייתה שלא היו גירוסים בקהילה. גם אם זוג היה מסתכסך הוא לא היה מגיע לגירוסים. גם אשה שהתאלמנה לא התחתנה שוב. בעניין הזה הקהילה הייתה ייחודית".

לאחר דיון ממושך, בראשית שנות השישים החליטה הרבנות הראשית להכיר ב"בני ישראל" כיהודים לכל דבר. "למרות הקביעה הזו עדיין התקיימה אפליה מצד הרבנות. נישואים בתוך הקהילה הרבנות אפשרה בלי בעיות, אבל אם מישוהו ביקש להינשא לבן עדה אחרת היו להם דרישות מיוחדות, חקירה ובדיקה נוספת של שורשי המשפחה".

בעקבות כמה מקרים כאלה יצאה הקהילה לגל מחאה נוסף, הפעם על רקע דתי. "כעת זו לא הייתה מחאה שקטה. יצאו וצעקו, והיו דברים קיי צוננים יותר כמו שריפת תמונתו של הרב הראשי יצחק ניסים. זו הייתה מחאה אמוציונלית מאוד. ראש הממשלה לוי אשכול השמיע אז נאום מפורסם בשם 'אחינו בני ישראל', וקרא להפסקת האפליה.

לפח על ידי הרוכשים החדשים. שכנה ערנית שמה לב וקראה לבן משפחה, והוא הזעיק אותי, ההיסטוריון המשפחתי. מצאתי תמונות רבות שמראות את החיים בין '49 ל-'52 מנקודת המבט של 'בני ישראל'. זה היה מדהים.

"בתייעוד ובעדויות רואים שהעולים לא מתלוי ננים מתוך פינוק. הייתה אפליה אמיתית. הם נכנסו למכולת לקנות לחם ואמרו להם 'לחם שחור לש' חורים, לחם לבן ללבנים'. אלה ציטוטים שהופיעו בעיתונות של 1951. היו אנשים שנפצעו בעבודות סלילת כביש באזור סדום, וסירבו להעניק להם טיפול בבית החולים כי לא היה להם פנקס אדום".

רוב העיתונות הישראלית התעלמה מהמחאה, למעט אורי אבנרי שסיקר אותה בכתבת שער גרד' לה בעיתון 'העולם הזה'. אפרים קישון התייחס גם הוא למחאה בלשוננו המושחתת ובטון מלגלג למדי. גולדה מאיר, אז שרת התעסוקה, הגיעה לפגוש את מנהיגי המחאה, ובמהלך השיחה השמיעה הערה קשה: "ממזרים לא צריכים להתלונן". האמירה הזו, ששיקפה תפיסות שרווחו אז כלפי עולי הודו ואת הטלת הספק בזוהרתם, העמיקה את השבר.

מנהיגי המחאה, ובראשם אייזיק דיווקר, תבעו מהמדינה שתחזיר אותם להודו, ואכן כמה מאות מהם חזרו. גם לאחר שובם להודו הם התקשו למצוא שם תעסוקה. דיווקר, שעבד במכס ההודי לפני עלייתו ארצה, חזר להודו ועבד כסבל. המצב במולי דתם לא היה קל יותר, ולאחר כשנה הם החלו לחזור

« הכרה מהרבנות

מאמצע שנות העשרים החלו טפטופים של עליית "בני ישראל" לארץ. בתקופת קום המדינה עלו לישראל כ-2,500 איש. רבים מהם הצטרפו לקרבות מלחמת העצמאות. השנים הראשונות שאחרי העלייה היו טראומטיות. העולים רצו להקים קיי בוך משלהם, אבל הרשויות לא אפשרו זאת וחילקו אותם בין הקיבוצים הקיימים.

"הם באו מתוך חזון לבנות את המדינה ולהקים את עם ישראל לתחייה, אבל קיבלו סטירת לחי מתוך חוסר הבנה מי הם", אומר דנדקר. "הם לא היו אשכנזים, לא ספרדים, לא בני ארצות האסלאם ולא תימנים. עלו שאלות כמו מי אתם בדיוק, מה היה לכם לחפש בהודו. לא מעט מהעולים השתתפו בתנועות המחאה של מהטמה גנדהי, ואם שם הם היו פעילים חברתיים, בעלי תפקידים בכירים ודוברי ארבע שפות לפחות, כאן בארץ הם עברו לסלילת כבישים.

"העולים מהודו היו בעלי השכלה ובוגרי אוניברסיטאות, אבל הם שמו לב שאנשים בעלי כישורים מקצועיים פחותים מקבלים תפקידי ניהול. הפקידות בארץ לא הכירה בהם ובתעודות שלהם. אמרו להם מה להצביע, התעלמו מהמאפיינים הייחודיים להם. עולים סיפרו שבאחד הקיבוצים שבהם נקל-טו הגישו בשר חזיר. הם היו בהלם לראות יהודים אוכלים חזיר, אבל אמרו להם לשתוק. כבוגרי חינוך הודי-בריטי הם החליטו לפנות לאחראים ולבכירים, אבל אלה נפנו אותם".

כאנשי מעשה שלקחו חלק במאבק לשחרור הודו ובמלחמת העולם השנייה, החליטו עולי הודו לארגן מחאה שקטה נגד האפליה. "אח של סבתא שלי, משה דיווקר, עבד אז בבוליוור, תעשיית הסרטים בהודו. הוא הגיע ארצה עם מצלמה ותיעד את המחאה הזו. התמונות ניצלו בדרך נס. בית המשפחה נמכר, והתמונות, שהיו כבודיעים, עשו את דרכם

22.78x28.3	4/4	עמוד 17	מקור ראשון - שבת	18/08/2023	87242752-7
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

קהילה חרדי פנה אלי וביקש לברר על ההלכות ובי מנהגים של הקהילה. הבאתי לו את הספר שהרבנות הוציאה בשנות השישים, ובכל פעם שמישהו מטיל ספק הוא יכול להראות לו את הספר".

חוסף משני הכיוונים

למרות היותו בן ונכד לילידי הארץ שאף שירת בצה"ל, דנדקר חווה לעיתים יחס חשדני ופוגעני בגלל מראהו. "ב-2015 נשיא הודו הגיע לארץ, וני סעתי לירושלים לקבלת הפנים. עמרתי עם חליפה וזקן, ומאבטחים ניגשו אלי עם נשק שלוף ושאלו מי אני. זה לא משהו ששואלים כל אחד. פעם אחרת חזרתי מאוחר מהרצאה שנתית, ושוטרים עצרו אותי בדרך ושאלו אותי אם יש לי רישום במשטרה. למה שיהיה לי רישום? ואז אחד השוטרים אמר 'רגע, אתה עבדת במשמר בתי המשפט? אני מכיר אותך, עזבו אותו'. אני צריך שמישהו יזהה אותי כדי לשחרר אותי?"

"גם בתקופת שומר החומות חטפתי משני הכיוונים. באחד הצמתים עמדו חבר'ה עם דגלי ישראל שחשבו שאני ערבי וניסו לתקוף אותי. היה שם שוטר שלא עשה כלום. ממש פחדתי מליניץ'. איכך שהו יצאתי משם. מהצד השני, באזור פורדיס ערבים חסמו את הכביש ורצו לתקוף את הרכב שלי עם צמיגים בוערים. שמתי מוזיקה ערבית בקול, הורדתי את החלון וסימנתי להם שלום. אני לא ממש לבן ולא לגמרי שחור, כך שמכל צד יש איזה חשד. אבא שלי הוריד את השפם בשלב מסוים, כי נמאס לו שבכל פעם שהוא חוזר מהשירות שלו בלבנון עצרו אותו בדרך".

במסגרת שירותו בגדוד שמשון היה דנדקר קלע סער, צלף מסתער לטווחים קרובים. "לא תפקיד כיפי", הוא אומר. "עשיתי מה שהייתי צריך לעשות, למרות שהייתי מעדיף שלא. אבא שלי לחם במלחמת יום כיפור ובלבנון, והוא אמר שהוא תמיד ניסה לא לירות באנשים. הוא היה מעדיף לרדוף ולתפוס ולא לירות. אני בתפקיד שלי הייתי צריך לזווג ירי. היה שם קונפליקט גדול".

עם השנים אובחן דנדקר כסובל מפוסט-טראומה והוכר כנכה צה"ל. כיום הוא מרצה בנושא בפני קהילי שונים. בימים אלו הוא משתתף בתערוכת ציור ליום של הלומי קרב מטעם מיוזם "ראי נפשי", המורצת בכנסת. הוא נצר לדורות של לוחמים – אביו נלחם כאמור ביום הכיפורים, סבו לחם במלחמת העולם השנייה וסבא-רבא שלו השתתף במלחמת העולם הראשונה – אך דנדקר עצמו חותר לריפוי ואחווה.

"אחת המטרות בפעילות החברתית שלי היא להנכיח את המורשת של הקהילה, שהיא מורשת של חיבור. מחצית מרוכשי הספרים שלי הם לא מה קהילה שלי אלא מהחברה הישראלית בכלל, אנשים שאני פוגש. זה לא רק הנושא ההיסטורי וגם לא אמירות של 'אכלו לי שתו לי'. זו לא הגישה שלי. משפטים כאלה מקטינים בעיניי. כולנו חלק מהמארג הישראלי הגדול, כל תושבי הארץ. בצבא שירתי עם מוסלמים, דרוזים, קראים, אשכנזים, אתיופים. אנחנו מורכבים מהרבה סיפורים, והם יתחברו רק אם נדבר אחד עם השני. אני מביא את הצלקות אבל גם את השיח המרפא. אני מחפש את השפה המשותפת, בלי לוותר על האזורים הכואבים".

צילום: משה יוסף דיווקר

מחאת הקהילה בתל-אביב בשנת 1951. למטה: החכם אליהו ראג'פורקר ותלמידו, באחת התמונות הראשונות של "בני ישראל", משנת 1856

מכירים אותו. אני מקבל הזמנות מבני העדה הנהל טקס קבורה כזה".

אחד המיזמים המרכזיים שדנדקר קידם היה חי"דוש ה"מלידה", אירוע ייחודי לקהילת בני ישראל. זהו טקס של הודיה ושלום, שבו נושאים תפילה בזכותו של אליהו הנביא ומגישים "הר" אורז ממותק ומוקף בפירות יבשים, המסמל את עם ישראל סביב הר סיני. הטקס הזה מתקיים בעיקר בט"ו בשבט, אך עורכים אותו גם לקראת אירועים חשובים אחרים כמו לידה, חתונה או גיוס. "כמו הסיגור של יוצאי אתיופיה או המימונה של יוצאי מרוקו, זה החג שלנו בלוח השנה העברי", אומר דנדקר.

קהילת בני ישראל בהודו התאפיינה בסובלנות פנים-דתית. "במומבאי היו בתי כנסת אורתודוקסיים וליברליים. מתפללים ומתפללות היו יכולים ללכת בערב לליברלי ובבוקר לאורתודוקסי. אם מישהו לא היה מספיק את התפילה בבית כנסת אחד, הוא היה הולך לבית הכנסת השני. היה קשר מכבד בין בתי הכנסת, ולא הייתה דעה אחת שצריכה 'לנצח' את השנייה".

האחדות הפנימית הזו מלווה את בני הקהילה גם בישראל. "בארץ משמרים באדיקות את ההפרדות בין המגזרים השונים, אבל אנחנו בקהילה יכולים להיפגש בינינו לבין עצמנו – חרדים, דתיים, חי"לונים, מסורתיים – ולהרגיש איך המכנה המשותף גדול מכל דבר אחר. אישה בכיסוי ראש מלא מדברת עם בחור מקועקע. בהתכנסויות משותפות אנחנו מאזינים לתפילת הסליחות של הקהילה. זה מזכיר לכולנו את טעם הילדות ואת בית סבא וסבתא. גם בני קהילה חילוניים, שלכאורה מה להם ולדת, ישירו ויהללו את אליהו הנביא וישמעו בערגה את הסי' ליחות. הדברים הללו מחברים בין כולם. המבוגרים הולכים ומתמעטים, והצעירים שמעו במוסדות הללי מודים שלהם נוסחים אחרים. זה מתחיל להיעלם. "בני הקהילה שהפכו לחרדים מגדירים את עצמם כ'ספרדים' כדי שלא יטילו בהם ספק. פעם בן

צילום: לונסון והנדרסון

עם השנים פורסמו חוות דעת הלכתיות שתומכות ביהדותם של בני ישראל, ועדיין עד היום יש רבי נזירות שמפקקות ובודקות יותר מהרגיל".

מסורת של סובלנות

לקהילה יש מנהגים וחגים ייחודיים, בהם "חג שמחת הכהנים" המתקיים במוצאי יום הכיפורים, ומכונה במראטהית "שילה סאן". "שילה" פירושו 'לא טרי', מסביר דנדקר. "הכהנים מחלקים לאי נשי הקהילה את שאריות המזון מלפני החג". טקס הקבורה הנערך לבני שבעים ומעלה גם הוא ייחודי. שרים את הפיוט "הנשמה לך". עורכים שבע הקפות סביב המת, שופכים מים סביב הקבר ולובשים לבן. "זה מנהג עתיק שלא כל כך השתמר. אנשים לא